

ליקוטים נפלאים פרשת ויחי

"ויחי יעקב" (מוז, כח)

פירש רש"י למה פרשה זו סתומה לפי שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו. ראה יעקב אבינו שכל האותיות נמצאות בשמות י"ב שבטים חוץ מאותיות ח' וט', אמר יעקב, כיון שאין בהם חטא, ראויים הם לגלות להם את הקץ. כיון שראה שאף אותיות ק' וצ' אין בהם, אמר, אם כן, אינם ראויים לגלות להם את הקץ, סתם ולא גילה, לכך פרשה זו סתומה. (רבינו בח"י)

"ויחי יעקב" (מוז, כח)

"ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה" (רש"י). יעקב ביקש לגלות לבניו את תקופת הקץ, את פני הדור של אותו זמן, את החוצפה והבורות שישררו אז - בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא - ונסתלקה ממנו שכינה, כי מן השמים לא רצו חלילה שידבר רע על ישראל. (הרה"ק רבי בונם מפשיסחא)

"ויחי יעקב" (מוז, כח)

"למה פרשה זו סתומה, שביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו" (רש"י). ולמה נסתם ממנו חשבון הקץ? כי הגלות באה למרק עוונותיהם של ישראל כדי להטיבם באחרונה, ואם יוודע זמן הקץ לא נרגיש כלל את הגלות ומרירותה, כי צרה שאדם יודע את קיצה וסופה, אינה בגדר צרה קשה. (שפת אמת)

"אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" (מוז, כט)

הקשה בספר "תכלת מרדכי", מדוע נאמר "מצאתי" בלשון עבר, לכאורה היה לו לומר: אם "אמצא" חן או אם "מוצא" אני חן בעיניך? ותירץ, שכאשר היה יוסף בניסיון הגדול עם אשת פוטיפר, צייר לעצמו את דמות דיוקנו של אביו, ועל ידי זה ניצל מן החטא. על זה אמר לו יעקב: הרי אז, באותה שעת ניסיון, מצאתי חן בעיניך, אם כן - בעד זה מבקש אני ממך שתכיר לי טובה ותקבור אותי במערת המכפלה.

וה"צפנת פענח" מוסיף, שיעקב בהמשך דבריו אמר לו דבר נוסף:

אל תחשוב שעמדת בניסיון בזכות עצמך. לא! עמדת בניסיון אך ורק עקב היותך מיוצאי ירכי, והרי הובטחתי על ידי הקב"ה שתהא מיטתי שלמה.

זהו שאמר יעקב: "שים נא ירך" - את ה"כוחי ועצם ידי", "תחת ירכי" - עליך להכיר שהצלתך באה לך בזכותי, בזכות היותך אחד מיוצאי ירכי. ממילא אל לך להחזיק טובה לעצמך אלא לי, וכגמול על כך, קבור אותי בארץ ישראל.

"ועשית עמדי חסד ואמת" (מוז, כט)

פירש רש"י "חסד ואמת" חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול. בדרך צחות: רק אצל המת יודעים שהחסד הוא באמת חסד של אמת, בשאר מעשה החסדים אי אפשר להיות בטוח שזה חסד של אמת, שייטכן שהנצרך הוא לגמרי לא נצרך, החולה אינו חולה, העני אינו עני וכיוצא בהם. (חסדך ואמתך)

"חסד ואמת" (מוז, כט)

רש"י כותב שלכן הוא חסד של אמת מאחר שאינו מצפה לתשלום גמול, ויש לפרש ביותר למה אינו מצפה לתשלום גמול, כיון דאיתא בגמרא שהשכר לעושה חסד עם המתים בהספדים ובקבורתם הוא שגם אותו יספידו ויקברוהו כשיבוא עתו וזמנו, ממילא מובן מאליו ששום אדם אינו מצפה לתשלום גמול זה ומעדיף שיגיע כמה שיותר מאוחר אם בכלל... (בית יצחק)

"אל נא תקברני במצרים" (מוז, כט)

פירש רש"י, "סופה להיות עפרה כנים, ושלא יעשוני מצרים עבודה זרה". הקשה על כך הרה"ק בעל 'אמרי אמת' מגור זי"ע, והלא יעקב ישב בארץ גושן, ושם לא היו הכינים, ששם לא שלטו עשר מכות, ותירץ דדברי רש"י בחדא מחתא נאמרו, והסיפא הוא הסבר לרישא, כיון שסופה של מצרים להיות עפרה כינים, מלבד ארץ גושן, ששם קבור יעקב, לכך חשש שמא יאמרו מצרים בזכות יעקב אין שם כינים, ועל כן יעשו אותו לע"ז.

"ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם" (מוז, ל)

למה ביקש יעקב דווקא מיוסף לקבור אותו במערת המכפלה? תירוץ א': כי הוא היה מלך ובידו היה לקחת ולקבור ללא מניעות. תירוץ ב': ברור לכל שאם האמא מתה וקוברים אותה ואחר עשר שנים האבא נפטר, היכן יקברוהו? בוודאי שליד האמא! אם כן היה ברור שיעקב ייקבר ליד האמא - לאה. דבר זה היה ברור לשבטים האחרים. אבל ליוסף היה ברור שיעקב ייקבר ליד אמא שלו בדרך בית לחם, שהרי את מי אהב יעקב - את רחל! בשביל מי הוא עבד? בשביל רחל. לכן היה צורך לבקש מיוסף דווקא "ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם".

"אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (מח, ה)

במה זכו אפרים ומנשה להיות כחלק משנים עשר השבטים עד שאמר יעקב "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי?" אלא שכל השבטים גדלו בחממה של יצחק ויעקב, ואין זה פלא שהפכו לקדושי עליון, אבל כשראה יעקב אפרים ומנשה שחיו בתוך טומאת מצרים והצליחו להגיע לדרגת הדודים, זו מעלה גדולה ולכן הכניס אותם יעקב בנחלת הארץ.

ליקוטים נפלאים פרשת ויחי

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח, טז)

"מה דגים הללו גדלים במים כיוון שיורדת טיפה אחת מלמעלה מקבלים אותה בצימאון כמו שלא קיבלו טיפה של מים מימיהם, כך הם ישראל גדלים במים בתורה. כיוון שהם שומעים דבר חדש מן התורה, הם מקבלים אותה בצימאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהם". (בראשית רבה צז)

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח, טז)

אפשר לומר בדרך רמז למה המשילם יעקב אבינו ע"ה לדגים דייקא, כל שאר בהמות, חיות ועופות, אף אם המה ממינים הטהורים משעת לידתם, שייך שייטרפו או יתנבלו וכדו' במשך ימי חיותם או בשעת שחיטתם ויהיו פסולים מליהנות בהם איזה איסור, כי אין צורך בהם לשוחטם או למולחם או לנקר חלבם וכדו'.

וזה שאמר שבירך את מנשה ואפרים שגם המה יהיו כמו הדגים, שאחר שנולדו בקדושה וטהרה לא ימצא היצר הרע שום מקום מעתה לשלוט עליהם, רק כל חיותם יהי' שרשרת ארוכה של קדושה וטהרה... (נפש אהרן)

"וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר אבי השביעני לאמר וכו' ועתה אעלה נא

ואקברה את אבי ואשובה" (ג, ד-ה)

למה נצרך יוסף לשלוח שליחים לפרעה לבקש לצאת ממצרים? וכי אינו יכול לגשת בעצמו לדבר עמו?
מתוך הגר"ח קנייבסקי בספרו "טעמא דקרא" בשם אביו זצ"ל, שיוסף ידע שכיוון שיאמר לפרעה שברצונו לצאת ממצרים יאמר לו פרעה שאינו יכול לעזוב כי אין מי שימלא את מקומו, ואם יוסף יעזוב את ההנהגה אפי' לתקופה קצרה, תיחרב ותתמוטט כל הנהגת המדינה, כי הוא אינו יכול לכלכל לבדו את מצרים. לכן התחכם יוסף, ושלח את אנשי בית פרעה שידברו עם פרעה בשליחותו, ולהם, יתיישש פרעה לומר שכל ההנהגה תלויה אך ורק ביוסף, ועל כרחו יסכים לשלוח ממצרים... (טעמא דקרא)

"אל תיראו ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים

חשבה לטובה" (ג, יט-כ)

ואל תיראו - אין לכם לחשוש שאני אתנקם בכם וארצה לעשות לכם רעה. כי מי כמוני יודע מן הניסיון האישי שלי, שלא מחשבותיו של האדם מחשבותיו של ה'? הרי אתם חשבתם עלי רעה ואלוקים חשבה לטובה. ואם כן, יודע אני שגם אם ארצה להתנקם, הרי גם כן יהפוך ה' את כוונתי הרעה לטובה. אז אין תועלת במה שאחשוב כך...

א אלו שבת

"שכל את ידיו כי מנשה הבכור" (מח, יד)

ולכאורה מה נתינת טעם היא זו, הלא באמת להיפוך הוא, כי שכל את ידיו אף על גב שמנשה הוא הבכור, ולא מחמת שמנשה הוא הבכור?

אך יש לומר, דהנה יעקב רצה להניח ידיו הקדושות, בדרך זו שאת הימין ישים על אפרים מחמת חשיבותו, ובפשוטות הי' לו ליעקב לומר לאפרים שיבוא על ימינו ושמנשה ילך לשמאלו, כדי שיוכל לברכם כמו שחשב הוא, שראוי ויאות לאפרים להיות בימינו כי הוא החשוב, אבל לא עשה כן מחמת שמנשה הוא הבכור, ואם יעשה על דרך זה יהי' צער ובושה גדולה יותר מדאי למנשה, וסגי בזה שמשים את ידו הימני על אפרים, ויבוש עוד במה שציווהו לילך שמאלו, ועל כן רק שיכל את ידיו.

וזהו שכתוב "שכל את ידיו" ולא ציווהו להפוך את סדר עמידתם, מחמת, "כי מנשה הוא הבכור" ולא יאות לביישו. (נועם אלימלך)

"ויברך את יוסף ויאמר... המלאך הגואל אותי

מכל רע יברך את הנערים" (מח, טז-טז)

יעקב ברך את יוסף, אומר הפסוק, ומה ברכו? - "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים..." יש כאן ברכה ל"נערים", לבני יוסף, אך היכן היא הברכה האמורה ליוסף עצמו?

ה"אוצר אפרים" מביא את דברי הזוהר הקדוש ששאל שאלה זו, ותירץ: כאשר מתברכים בניו של אדם, הוא מתברך תחילה. הברכה לבניו של אדם היא ברכתו שלו.

לפי זה מפרש בעל "חובת התלמידים" את דברי הגמרא (ברכות ז ע"א) "תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים... אמר לי [הקב"ה] ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו: יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מידותיך ותתנהג עם בניך במידת הרחמים..." הקב"ה ביקש מרבי ישמעאל, שיברך אותו, ורבי ישמעאל שמע וברך את בני ישראל. הא כיצד? לפי דברי "הזוהר" פשוט וברור - הברכה הגדולה ביותר לאב, היא כאשר מברכים את בניו.

"וייקרא בהם שמי ושם אבותי" (מח, טז)

כאשר הבנים הולכים, חלילה, בדרך הרע - הרי הוריהם וסביהם בושים ונכלמים, לכשקוראים בהם את שם בניהם או נכדיהם. לפיכך ברך אותם יעקב אבינו, שיהיו ראויים להיקרא עליהם שם אבותיהם, לבל תהי חרפה בכך אם ייאמר, שהינם נכדיהם וניניהם של אברהם יצחק ויעקב... (מפרשים)

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח, טז)

יש לומר בדרך צחות, שיעקב אבינו בירך שיהיו כמו דגים, והיינו כמו שהדגים יש בהם מידת השתיקה, שהרי אינם יכולים לדבר מחמת שפיהם מלא מים, כמו כן הם גם כן יאחזו במידת השתיקה ולא ידברו דברים בטלים וכל שכן דברים האסורים, ובפרט כאשר עוסקים בדברי תורה ותפילה שאז פיהם מלא "מים", ודו"ק. (כאריה ישאג)